

Nidāna-kathā fordítási projekt

A műről

A Buddha életének legkorábbi, sőt születése előtti szakaszának elbeszélését ez a legendás életrajz tartalmazza. Nem kanonizált mű, hanem egy **kommentár** (*Sutta-piṭaka; Khuddaka-nikāya; Jātaka-aṭṭhakathā*) előszava. A mű eleje a legendák körébe vezet, különféle korábbi buddhákról és *bódhiszattá*król beszél, a Buddha maga is a *Tuszita* mennyországból száll alá földi születésébe. A földi történet a születésétől a prófécián, az otthonról távozásán, a Máraival való megküzdésén, a *nibbána* elérésén, a tanítástól vonakodásán, a *szangha* létrehozásán át az első kolostor megalapításáig tart. Ezen előszó után következnek a *dzsátaka*-versekhez tartozó mesék („kommentárok”), amelyek a Buddha előző, gyakran állatalakban eltöltött életeit beszélik el.

- Az előszó régi angol fordítása elérhető itt: <https://archive.org/stream/buddhistbirth00daviuoft#page/n6/mode/2up>
- Teljes magyar fordítása nincs, a Buddha beszédei c. könyvben Vekerdi a „Buddha születése” (<http://a-buddha-ujja.hu/Szutta/Nidanakatha-2-1-vj>) és a „Buddha távozása otthonából” (<http://a-buddha-ujja.hu/Szutta/Nidanakatha-2-2-vj>) c. rövidke részeket fordítja. Jelenleg a TKBF páli nyelvi specializációján kezdődött meg a szöveg fordítása.
- A *dzsátakák*ból válogatás jelent meg magyar nyelven: „Vekerdi József (ford.) 1988. *Dzsátakák*. Budapest: Terebess Kiadó.” (<https://mek.oszk.hu/00200/00223/html/>)

A projektről

A mindenkor páli nyelvi specializáció harmadik évfolyamai órakeretük felében ennek a szövegnek a lefordításával foglalkoznak. A specializáció első két évében megtanulják a páli nyelv alapjait, gyakorlatot szereznek szövegolvasásban. Erre alapulva a harmadik évfolyam mindig hozzátesz egy újabb részt a már elkészült fordításokhoz, így módon előbb-utóbb elkészül az egész mű fordítása. A mű három részből áll, a projekt a második rész fordításával kezdődik, mert ez már a történeti Buddha életére fókuszál.

Egyéni hallgatói és közös órai munka révén először egy-egy összefüggő részlet nyersfordítása készül el, amit egy második körben a csoport letisztáz.

A fordítások évfolyamonként készülnek, de minden évfolyam már az addig lefordított részekhez kapcsolódva folytatja a fordítást. Ez ezt is jelenti, hogy az új fejlemények megváltoztathatják a korábbi fordításokat és a terminológiát is.

A munkát a hallgatók a vezetőtanár szakmai irányítása mellett végzik.

Körtvélyesi Tibor

Páli nyelvi specializáció 2019-2022

A fordítást készítő hallgatók:

Kókai Tünde

Neogrády Gabriella

Rákász Dávid

Vezetőtanár: Körtvélyesi Tibor

Nidāna-kathā

2. Avidüre-nidāna¹

Az istenek arra ösztökélik a Bódhiszattát, hogy szülessen meg utolsó emberi újraszületésében

A három nagy kavalkád

A Bódhiszatta éppen a Tuszita városban tartózkodott, amikor elkezdődött egy buddha eljövételének kavalkádja. Az emberi világban ugyanis háromféle eljövétel-kavalkád következhet be: világekorszak eljövételének kavalkádja, buddha eljövételének kavalkádja, központi uralkodó eljövételének kavalkádja.

A földi istenseregek,² az érzéki vágyak birodalmának istenei amikor látják, hogy eltelt százezer év és új világekorszak fog kezdődni, akkor megjelennek az emberek között, és fel alá járkálva, kibontott hajjal, kócosan, sírva, könnyeiket törölgetve, vörös ruhában, eltorzult alakban hangosan hirdetik:

– Uraim, eltelt százezer év és új világekorszak fog kezdődni! A világ el fog pusztulni, az óceán ki fog száradni, az egész föld és Szinéru, a hegyek királya is porrá fog égni, megsemmisül: egészen a Brahma-világig minden el fog pusztulni. Emberek, gyakorlatok szeretetet, együttérzést, derűt és egykedvűséget, gondoskodjatok anyátokról, apátokról, tiszteljétek nemzetségeitek vénjeit!

Ez a világekorszak eljövételének kavalkádja.

A világorzó istenségek, amikor látják, hogy eltelt ezer év és egy mindentudó buddha fog születni a világban, akkor fel-alá járkálva így kiabálnak:

– Uraim, eltelt ezer év és egy mindentudó buddha fog születni az emberi világban!

Ez a buddha eljövételének kavalkádja.

Az istenségek, amikor látják, hogy eltelt száz év és egy központi uralkodó fog születni, akkor fel-alá járkálva így kiabálnak:

– Uraim, eltelt száz év és egy központi uralkodó fog születni az emberi világban!

Ez a központi uralkodó eljövételének kavalkádja.

Ez a három nagy kavalkád létezik.

A három kavalkád közül a buddha-eljövétel kavalkádjának hangját meghallván tízezer világegyetem minden istensége egybegyűlt. Miután megtudták, hogy egy ilyen és ilyen nevű lény fog buddhává válni, odamentek hozzá, és kérlelni kezdték. Miközben kérlelték, előjelek mutatkoztak. Ekkor az összes világegyetem minden istensége, valamint a Négy Nagykirály, Szakka, Szujáma, Szantuszita,

---

¹ A címeknek még nem alakult ki a végleges fordítása. *Nidāna-kathā* kb. „Az előzmények elbeszélése”. *Avidüre-nidāna* kb. „A közbülső előzmények”.

² A földi istenseregek, páliul *lókabjújáhák*, valószínűleg kifejezetten az emberi világban, a Földön (*lóka*) élő istenek vagy helyszellemek, illetve azok serege (*bjúha*).

Szunimmita, Vaszavatti és Mahábrahmá egy világegyetemben, a Tuszita-palotában összegyűltek, és a Bódhiszatta köré gyűlve így kérlelték őt:

– Uram, nem azért teljesítetted be a tíz tökéletességet, mert Szakka, Mára, Brahmá fenségére, vagy egy központi uralkodó dicsőségére áhítoztál, hanem mert mindentudásra vágytál, hogy az emberek a túlpartra juthassanak.³ Uram, most van itt az idő számodra, most van itt az alkalom a buddhaságra: elérkezett az idő, hogy buddhává válj!

Az öt nagy vizsgálat

A Mahászatta nem adott ígéretet az isteneknek, előbb elvégezte az *öt nagy vizsgálatot*, hogy kiválassza az életidőt, a kontinenst, a területet, a családot és végül a szülőanyát (figyelembe véve a szülőanya hátralévő életidejét).

Elsőként az életidőt vizsgálta meg, hogy mennyi az alkalmas és mennyi a nem alkalmas életidő:

– Amikor százezer évnél hosszabb az életidő, az nem alkalmas. Miért? Mert ekkor a lények nem találkoznak születéssel, öregséggel, halállal, és a buddháknak az örök törvényről szóló tanítása, nevezetesen a három ismérv⁴ gyöngye sem lelhető fel. A buddhák hiába beszélnek a mulandóságról, szenvedésről és éntelenségről, a százezer évnél tovább élők nem tarják sem hihetőnek, sem meghallgatásra érdemesnek, így hát nem is értik: miről beszélnek ezek? – mondogatják. Megértés nélkül viszont a tanítás nem vezet a megszabaduláshoz. Ezért ez az életidő nem alkalmas.

A száz évnél rövidebb életidő sem alkalmas. Miért? Ekkor a lények tele vannak szenvedelmekkel,⁵ és a nekik adott útmutatás nem marad meg bennük: mint vízen bottal húzott vonal, gyorsan szertefoszlik.

A százezer év és száz év közötti életidő viszont alkalmas.

Akkoriban az életidő száz év volt.⁶

– Most újrászülethetek! – ezzel a Mahászatta az alkalmas időt kiválasztotta.

Azután a kontinenst vizsgálta meg. Négy kontinenst látott szigetestül:⁷

– Három kontinensen nem születnek buddhák, csak a Rózsalma⁸ kontinensen – ezzel a kontinenst kiválasztotta.

Aztán így töprengett:

– A Rózsalma-kontinens nagy, tízezer *jódzsana*⁹ kiterjedésű; vajon melyik területén születnek meg a buddhák?

A táj [adottságai]¹⁰ alapján a középső területet választotta ki. A *Vinaja* szerint (*Mahāvagga* 259.) ez a középső terület:

„A közepe felől keleti irányban található Gadzsangala kisváros, azután Mahászála; azon túl már a szomszédos területek. A közepe felől dél-keleti irányban található a Szallavatí folyó; azon túl már a szomszédos területek. A közepe felől déli irányban található Sztakannika kisváros, azon túl már a szomszédos területek. A közepe felől nyugati irányban található Thúna bráhmínfalv, azon túl már már a szomszédos területek. A közepe felől északi irányban található az Uszíraddhadzsa-hegy, azon túl már a szomszédos területek.”

– Kiterjedése hosszában háromszáz, széltében kétszázötven, kerületében pedig kilencszáz *jódzsana*.

³ A Buddha mindentudása magában foglalja a *dhammát*. Az általa tanított *dhamma* ismerete juttathatja el az embereket a túlpartra.

⁴ *Ti-lakkhana*: mulandóság (*aniccsa*), szenvedés (*dukkha*), éntelenség (*anattá*). Akik túl hosszán élnek, nem érzékelik a mulandóságot, önmagukat is nagyon stabilnak tapasztalják.

⁵ *Kilésza* – gyakran szennyeződésnek fordítják.

⁶ A 100 év életidő a legrövidebb alkalmas élethossz. Az emberek kb. 100 évet élnek, más lények (istenek, félistenek) élhetnek 100.000 vagy több évet, de ők nem alkalmasak a tanításra.

⁷ „Szigetestül” – a páliban itt a *parivára* (kísérő) szó szerepel, ezt értelmeztük szigetnek.

⁸ *Dzsambu-dvípa*. India elnevezése.

⁹ Hosszmérték; értéke bizonytalan, a PTS-szótár szerint hét mérföld.

¹⁰ Kiegészítésünk erre utal: jól megközelíthető (központi), illetve megfelelő környezetet biztosító (alamizsnát nyújtó falvak, patakok, ligetek) táj.

Itt születnek a buddhák, paccsékabuddhák, főtanítványok, a 80 nagytanítvány, a központi uralkodók, és más nagytekintélyű nemesek, bráhminok, gazdák, gazdag urak. Ezen belül van Kapilavattu városa, ott újraszülethetnek! – erre az elhatározásra jutott.

Aztán a családot vizsgálta meg:

– Buddhák csak ebben a két tiszteletreméltó családban születnek: nemesi vagy bráhmin családban; közrendű vagy szolgáló családban nem.¹¹ Az emberek jelenleg a nemesi családot tisztelik, ott fogok újraszületni. Szuddhódana király lesz az apám! – ezzel a családot kiválasztotta.

Aztán azt vizsgálta meg, ki legyen az anyja:

– Egy buddha anyja nem epekedő és nem részeges; százezer világkorszakon át [törekedve] beteljesítette a tökéletességeket, születésétől kezdve szakadatlanul az öt erény szerint él. Íme Mahámájá királyné, aki pont ilyen – ő lesz az én anyám. De mennyi életideje van még? Tíz hónap és hét nap.¹² – ezzel az anyát kiválasztotta.

A Bódhiszatta alászállása

Miután ily módon elvégezte az öt nagy vizsgálatot, összehívta az istenségeket és immáron ígéretet adott nekik:

– Uraim, elérkezett az idő, hogy buddhává váljak. Távozzatok!

Az istenségek ekkor eltávoztak, csak a tuszita-istenségek maradtak körülötte. Velük együtt elment a Tuszita városba, a Nandana-ligetbe. Nandana-liget ugyanis minden istenvilágban megtalálható.¹³ Ott az istenségek a Bódhiszattát korábban beteljesített üdvös tetteire emlékeztetve fel-alá járkáltak és közben ismételték:

– Innen szállj alá, érd el az üdvösséget!¹⁴

Miközben az istenségek így ösztökélték őt, a Bódhiszatta fel-alá járkált, majd alászállt, és Mahámájá királyné méhében újraszületett.

---

¹¹ A négy *varna* a bráhmanikus ideológia része. A szöveg szerzője ennek megfelelően láttaja a múltat, a Buddha születésének idején és helyén viszont ez nem volt társadalmi valóság.

¹² A tíz holdhónap megfelel a terhesség kilenc hónapjának, plusz egy hét, amivel a Buddha anyja túlélte fia születését.

¹³ Örömliget. Valószínűleg az istenek világában az a hely, ahol az istenek a legjobban érzik magukat. Ám innen nem érhető el az üdvösség (*szugati*), ezért kell alászállni az emberi világba. Úgy tűnik, az isteneknek ösztökélniük kell a Bódhiszattát, hogy hagyja el a ligetet.

¹⁴ *Szugati*, jósors, üdvösség; buddhista értelemben ez a nirvána.

Páli nyelvi specializáció 2020-2023/2021-2024

A fordítást készítő hallgatók:

Iván Csilla
Jarabin Boldizsár
Kertész Erika
Kutiné Hanzi Krisztina
Salamon Anita

Csiszár Esztella
Hársszegi Anita
Metzger Máté
Oláh Edina

Vezetőtanár: Körtvélyesi Tibor

A Bódhiszatta születése

Ennek¹⁵ bemutatására íme az események sorrend szerinti elbeszélése.

A Bódhiszatta fogantatása

*Innentől Vekerdí József fordítását közöljük, néhány lábjegyzettel kiegészítve:*¹⁶

Májá királyné a holdtöltét megelőző hetedik naptól kezdve megtartóztatta magát a részegítő italoktól, s virágfüzérékkel és illatos kenetekkel ékesen vett részt a holdtölte-ünnepségen. A hetedik nap reggelén felkelt, illatos vízben megfürdött, bőkezű adakozás során négyszázezer pénzt szétosztott, minden ékszerével felékesítette magát, a legfinomabb ételeket fogyasztotta, elvégezte az ünnepi szertartásokat,¹⁷ majd ünnepi öltözetben hálózataiba lépett, lepihent fényes nyoszolyájára, álomra szenderedett, és ezt az álmot álmodta:

Négy mahárádza¹⁸ nyoszolyástul felemelte, a Himálajára vitte, a hatvan mérföld széles Manószilá-fennsíkon letették egy hét mérföld magas száafa tövében, és távolabb léptek.

Ekkor megjelentek a mahárádzsák hitvesei, az Anótatta-tóhoz vezették a királynét, megfürösztötték minden emberi vétket lemosó vizében, égi köntösbe öltöztették, illatszerekkel hintették be, égi virágokkal ékesítették, majd a közelben lévő Ezüst-hegyen, a hegy belsejében, egy aranypalotában égi ágyat vetettek kelet felé fordított fejrészsel, arra fektették a királynét.

Eközben a Bódhiszatta pompás fehér elefánt alakjában a közeli Arany-hegyen legelészett. Onnét leereszkedve, fellépkedett az Ezüst-hegyre, s észak felől közeledve, ezüstoffonadék-színű ormányában fehér lótuszt tartva, elefánttrombitálást hallatva, belépett az aranypalotába, háromszor jobbról megkerülte anyja nyoszolyáját, majd megbökte jobb oldalát,¹⁹ és úgy tűnt, hogy behatol méhébe.

Így öltött újra testet a nyári holdtölte ünnepén.

Reggel a királyné felébredt, és elmondta a királynak, hogy mit álmodott.

A király magához hívatta hatvannégy legbölcsebb papját, zöld levelekkel és virágokkal behintett földön²⁰ kényelmes ülőhelyeket készíttetett nekik ünnepélyes szertartással, s mikor a papok helyet foglaltak, arany- és ezüstedényeket töltetett meg vajban-mézben-cukorban főtt tejberizzsel, arany- és ezüstoffedővel fedve nyújtotta át nekik, viseletlen ruhákkal, barna tehennel és egyéb ajándékokkal tisztelte meg őket.

¹⁵ Már mint a Bódhiszatta fogantatásának és születésének...

¹⁶ A páli szöveget a hallgatói csoport elolvasta, de a már meglévő fordításon nem változtatott.

¹⁷ ...böjti fogadalmakat vállalván...

¹⁸ A Négy Királyok a kánonban gyakran említett istenek; a hindu tradícióból jól ismert (négy vagy nyolc) égtájrőző istenség megfelelői lehetnek.

¹⁹ ...jobb oldalát felhasítván...

²⁰ ..tehénszarral frissen bekent, *ládzsával* (indiai rózsafa virága) és más virágokkal végzett szerencsehozó szertartással [megszentelt] földön...

Miután mindennemű kívánatos dologgal megtisztelte őket, elmondta az álmot,²¹ és megkérdezte:

– Mi fog történni?

A papok így szóltak:

– Ne aggódj, mahárádzsa! Magzat fogant királynéd méhében, és a magzat fiú lesz, nem lány. Fiaod fog születni, s ha otthonában marad, világhódító császár²² lesz belőle. Ha elhagyja otthonát, és remeteségbe távozik, világot megvilágosító Buddha lesz belőle.

Innentől ismét közös fordítás:

Abban a pillanatban amikor a Bódhiszatta megfogant az anyaméhben, egyszerre mind a tízezer világbirodalom megrázkódott, megremegett, megrengett. Harminckét előjel vált láthatóvá.

1. A tízezer világegyetemben mérhetetlen ragyogás áradt szét;
2. a vakok – vágódva e fényesség látványára – látni kezdtek,
3. a süketek hallani kezdék a hangokat,
4. a némák megszólaltak,
5. a púposak kiegyenesedtek,
6. a bénák járni kezdtek,
7. a rabságban lévő lények megszabadultak láncaiktól,
8. az összes poklok tüze kialudt,
9. az éhes szellemek birodalmában megszűnt az éhség és a szomjúság,
10. az állatok félelem nélkülivé váltak,
11. a betegek meggyógyultak,
12. minden lény beszéde kedvessé vált,
13. ünnepélyesen felnyerítettek a lovak,
14. az elefántok trombitáltak,
15. a hangszerek maguktól megszólaltak,
16. az emberek által viselt ékszerek maguktól megcsörrentek,
17. minden égtáj tiszta fényben ragyogott,
18. a lények boldogságára enyhe, hűvös szellő fúj,
19. a [száraz] évszak ellenére felhők esőt hoztak,
20. a földből is bőven áradó vizek fakadtak,
21. a madarak elhagyták az égi útjukat,
22. a folyók megálltak,
23. az óceán vize édessé vált,
24. mindent ötféle, különböző színű lótusz borított be,
25. földön, vízen, mindenütt virágok virágoztak;
26. lótuszok nyíltak a fák törzsein,
27. ágain,
28. és a kúszónövények indáin;
29. lótuszláncok törték át a föld köves felszínét, és mindig hétfelé ágazva egyre magasabbra nőttek;
30. az égboltról is lótuszok csüngtek,
31. mindenhol virágozó hullott,
32. az égen mennyei hangszerek csendültek fel.

A tízezer világ alkotta egész univerzum olyan volt, mint forgatással szétbomló virágfüzércsokor, de össze is fonódott, mint csokorba rendezett virágokréta: mintha virágok és füstölők aromájától illatozó, virágfüzérés szálaival szétterülő jakfarklegyező lett volna – pompában ragyogott, mint gondosan feldíszített, virágfüzerekből álló oltár.

Amint a Bódhiszatta ily módon megtestesült, őt is és az anyját is négy, kezében kardot tartó istenfiú védelmezte, hogy ne érhesse őket bántódás.

---

²¹ Valószínűbb, hogy a királynővel mondatta el (*árócsápetvá*) az álmát.

²² *csakkavattí*

A Bódhiszatta anyjában nem kelt szenvedély a férfiak iránt. Mivel a legkiválóbb áldásban és a legnagyobb dicsőségben részesült, boldog volt, teste megtelt étellel. Úgy látta a méhében megfogant Bódhiszattát, mint ahogyan a kristálytisza drágakövön áttűnik a beléfűzött szál.

Mivel a bódhiszatta-lakta anyaméh olyan volt, mint egy barlangszentély öble, csak egy lény lakhatja és használhatja, ezért a Bódhiszatta anyja hét nappal a szülés után meghalt, és a Tuszita városban létesült újra.

Míg más nők esetében előfordul, hogy tíz hónapnál korábban vagy később, ülve vagy fekve szülnék, a Bódhiszatta anyja [pontosan] tíz hónapon át óvta méhében a Bódhiszattát, majd állva szülte meg őt. A bódhiszatta-anyák esetében ez így törvényszerű.

A Bódhiszatta születése

Innentől Vekardi József fordítását közöljük, néhány lábjegyzettel kiegészítve:

Májá királyné tíz hónapig hordozta méhében a Bódhiszattát, mint edényben a szézamolajat. Mikor terhességének végéhez közeledett, szülei házába kíváncszott, és szólt Szuddhódana maharádzsának:

– Felség, rokonaimhoz szeretnék menni Dévadaha városba.

– Rendben van – egyezett bele a király, és a Kapilavathuból Dévadaha városba vezető utat elegyengette, zászlókkal, lobogókkal és hordókba ültetett platánfákkal²³ felékesítette, a királynét aranyos hintóba ültette, ezer tanácsosát mellé rendelte, és nagy kísérettel útnak indította.

A két város között, mindkét város lakóinak tulajdonában, volt egy Lumbiní-liget nevű, kies²⁴ szálafaerdő. Ebben az időben minden fa virágpompában állt, tövétől az ágak hegyéig, s az ágak között és a virágok körül ötszínű méhek raja és mindenféle madársereg röpködött, édes daluk zsongott. Az egész Lumbiní-liget olyan volt, mint Indra isten égi kertje, mint nagy hatalmú király vigalomra felkészített mulató csarnoka.

Amikor a királyné megpillantotta, kedve támadt sétálni²⁵ a szálaerdőben. A tanácsosok lesegítették a királynét, és bementek vele a szálaerdőbe. A királyné egy hatalmas²⁶ szálafa tövéhez lépett, és le akart törni²⁷ egy gallyat. A szálafa ága lehajlott, mint egy nádszál meghajló vége, úgyhogy a királyné kézzel elérte. Kinyújtotta kezét, és megfogta az ágat. Eközben rájöttek a szülési fájdalmak. A kísérő sokaság lepelt vont köré, és visszalépett. A szálafa ágába kapaszkodva, álló helyzetben hozta világra a magzatot. Ekkor négy szentséges világteremtő Brahmá jelent meg, kezükben aranyhálóval. A Bódhiszattát felfogták az aranyhálóba, anyja elé helyezték, és így szóltak:

– Örvendezz, királyné, dicsőséges fiad született!

Innentől ismét közös fordítás:

Más élőlények undorító tisztátalansággal beborítva jönnek elő az anyaméhből, ám a Bódhiszatta nem. Ő az anyja öléből úgy lépett elő, mint egy szószékről lelépő dhamma-tanító, mint egy lépcsőről leereszkedő férfi – kezeit és lábait kinyújtva, állva. Az anyaméhből születés semmilyen tisztátalansága nem borította, tiszta és makulátlan volt, úgy ragyogott, mint a benáreszi muszlinra felvarrt ékkő. Ennek ellenére a Bódhiszatta és az anyja tiszteletére az égből két vízsugár fakadt, csakhogy testüket hűsítse.

Miután a jelenlévő Brahmák felfogták aranyhálóval, kezükből a Négy nagykirály áttemelte őt szentként tisztelt, puha érintésű, antilopbőr takaróban, az ő kezükből pedig az emberek finom szövetszövetpárnán vették át. Az emberek kezéből kiszabadulva a földön megállt, keleti irányba tekintett. A sok ezer világegyetem egy nagy udvar volt, ahol az istenek és emberek illatos füzérekkel és más dolgokkal hódoltak neki, majd így szóltak:

– Nagy ember! Nincs más hozzád fogható e világon, hogy is lehetne bárki nálad kiválóbb?

Ekkor körbenézett a négy égtáj, a négy mellékégtáj, a lent és a fent tíz irányában, és senki magához hasonlót nem látott. Így szólt:

---

²³ banánfákkal

²⁴ szerencsehozó/szent

²⁵ játszadoxni

²⁶ szerencsehozó/szent

²⁷ meg akarta fogni

– Ez a legjobb²⁸ égtáj! – majd hét lépést tett arra, miközben a Nagy Brahmá fehér ernyőt, Szujáma pedig jakfarklegyezőt tartott fölé, a többi istenség pedig a többi királyi jelképpel²⁹ a kezében kísérte.

Hét lépés után megállt, és így kezdte fenséges beszédét:

– Legkiválóbb vagyok a világon! – majd orozslánüvöltést hallatott.

A Bódhiszatta ugyanis három megtestesülésében rögtön, amint az anyaméhből kilépett, megszólalt: a Mahószadha-megtestesülésében, a Vesszantara-megtestesülésében és *ebben* a megtestesülésében.

Amikor a Bódhiszatta a Mahószadha³⁰-megtestesülésében éppen az anyaméhből készült megszületni, Szakka, az istenek királya eljött hozzá, szantálfakenőcsöt adott a kezébe, majd távozott. Mahószadha a kenőcsöt a markában tartva jött elő.

Akkor az anyja azt kérdezte tőle:

– Fiam, mit hoztál a kezében?

– Orvosságot, anyám.

Mivel orvosságot markolva érkezett, az „orvosságos gyermek”³¹ nevet adták neki.

Az orvosságot felfogták és egy tégelybe tették; az arra járó vakoknak, süketeknek és másoknak mindenféle betegségük enyhítésére gyógyír volt. El is terjedt a híre: „nagyszerű ez az orvosság, nagyszerű ez az orvosság!” – innen kapta nevét, így lett ő Mahószadha (‘nagyszerű orvosságú’).

A Vesszantara-megtestesülésében³² pedig amint éppen lépett ki az anyaméhből, kinyújtotta jobb kezét, és így szólt:

– Anyám, van-e valami itthon? Adományt fogok adni.

Az anyja így felelt:

– Gazdag családban születél, fiam! – majd tenyerébe vette a fia kezét, és ezer pénzt tartalmazó erszényt tett bele.

De csak *ebben a megtestesülésében* hallatta ezt az orozslánüvöltést. A Bódhiszatta ily módon szólalt meg három megtestesülésében rögtön, amint az anyaméhből kilépett.

A harminckét előjel, amely a fogantatás pillanatában megnyilvánult, a születés pillanatában is megjelent.

Amikor pedig a mi Bódhiszattánk a Lumbíni-ligetben megszületett, ugyanabban az időben született meg Ráhula fenséges anyja; Ánanda *théra*; a barát, Cshanna; a barát, Káludáji; Kandaka, a királyi ló is;³³ és akkor jött létre a nagy bódhifa és a négy kincsestál is. A kincsestálak közül az egyik negyed jódzsana méretű, a másik fél jódzsana méretű, a harmadik háromnegyed jódzsana méretű, a negyedik egy jódzsana méretű volt. Ezek az úgynevezett „hét együttszületett”.

²⁸ Feltehetően a keleti égtájra gondol.

²⁹ Az öt királyi jelkép: jakfarklegyező, diadém, kard, ernyő, papucs.

³⁰ *Mahá-ummaga-dzsátaka* (546); <https://jatakastories.div.ed.ac.uk/stories-in-text/jatakathavannana-546>

³¹ „Orvosság-gyermek” (*ószadha-dáraka*). Innen Mahószadha neve is: „nagyszerű orvosságú” (*mahá-ószadha*).

³² *Vesszantara-dzsátaka* (547); <https://jatakastories.div.ed.ac.uk/stories-in-text/jatakathavannana-547>

³³ Ánanda szerzetes a Buddha kísérelője. Cshanna Gótama kocsisa és segítője, ő segített otthonról távozásában, Kandaka pedig feltehetően Kanthaka, a ló, amin távozott. Káludáji Gótama játszótársa, az otthonról távozás után Szuddhódana tanácsosa, később ő is szerzetes lett.

Páli nyelvi specializáció 2022-2025

A fordítást készítő hallgatók:

Csiszár Esztella
Hársszegi Anita
Oláh Edina

Vezetőtanár: Körtvélyesi Tibor

Káladévila aszkéta története

Fogván a Bódhiszattát, mindkét város³⁴ lakói Kapilavatthu városába mentek. Azon a napon a harminchármas birodalmában így ünnepeltek az istenek karai:

– Kapilavatthu városában Szuddhódana nagykirálynak fia született, és ez a herceg a bódhifa tövében ülve megvilágosodottá lesz! – Izgatottságukat és elégedettségüket ruhájuk fel-feldobásával és efféle módokon fejezték ki.

Abban az időben Szuddhódana nagykirály családjának barátja, a Káladévila nevű aszkéta, aki már elérte a nyolc meditációs szintet, az étkezés rítusának végeztével a harminchármas isteneinek birodalmába ment ejtőzni. Miközben ejtőzve üldögélt, meglátta a játszadozó isteneket, és ezt kérdezte:

– Ti miért játszadoztok ilyen elégedett szívvel? Mondjátok el az okát nekem is!”

Az istenségek azt felelték:

– Uram, Szuddhódana királynak fia született, aki egy bódhifa tövében leülve meg fog világosodni, majd megforgatja a Tan kerekét. Lehetőségünk lesz az ő határtalan ragyogását látni és a dhammát hallani, ezért vagyunk elégedettek.

Szavaikat meghallva az aszkéta gyorsan alászállt az istenvilágból egyenesen a királyi palotába, és az előkészített ülőhelyet elfoglalva így szólt:

– Nagykirály, fiad született, megnézném őt!

A király a felékesített és kicsinosított csecsemőt magához hozatta, és hogy a Bódhiszatta üdvözlje az aszkétát, odavitte hozzá. Ám a fiúcska körbefordult, lábai pedig az aszkéta rasztáin álltak meg. Ugyanis senki nincs, aki érdemes lenne arra, hogy őt a Bódhiszatta ebben a létesülésében üdvözlje. Hiszen ha a tudatlanok a Bódhiszatta fejét az aszkéta lábai elé helyeznék, hét darabra törne az aszkéta feje.³⁵

Az aszkéta arra gondolt, hogy magát nem volna helyes elpusztítani, ezért az ülőhelyéről felállt, és összetett kézzel üdvözölte a Bódhiszattát. A király ezt a csodás dolgot látván hódolt a saját fia előtt.³⁶

Az aszkéta ekkor felidézett magában negyven letűnt világkorszakot és negyven jövőbeli világkorszakot. A Bódhiszatta megkülönböztető jegyeinek teljességét látva elgondolkodott, hogy vajon buddha lesz-e belőle, vagy sem. Megfontolta, majd felismerte, hogy kétségkívül buddha lesz.

– Csodás ember! – gondolta, és elmosolyodott.

Aztán így morfondírozott:

– Vajon megérem-e, hogy láthatom őt buddhává válni?

Majd belátta:

– Nem fogom megérni; addigra épp meghalok, és a forma nélküli létben fogok újraszületni, ahol lehetetlen megszabadulni akár száz vagy ezer buddha által is.

Ezért így siránkozott:

– Nem fogom megérni, hogy lássam ezt a csodás embert buddhává válni. Ó jaj, nagy lesz az én veszteségem!

Látták ezt az emberek, és azt kérdezték:

– Uraságod először nevetett, majd pedig siránkozott. Vajon, uram, a mi nemes úrfinkra valami veszély leselkedik?

– Nem leselkedik rá veszély, kétségkívül buddha lesz.

³⁴ A két város: Kapilavatthu és Dévadaha, a kettő között van Lumbini-liget, ahol Gótama született.

³⁵ A kánonban meglévő toposz szerint ha valakit sarokba szorítanak, és nem válaszol, akkor az fenyegeti, hogy széthasad a feje.

³⁶ Ez az első hódolata (később még lesz másik).

- Akkor miért siránkozott uraságod?
- Magamat sajnálva azon siránkozom, hogy nem fogom megérni, hogy lássam ezt a csodás embert buddhává válni! Ó jaj, nagy lesz az én veszteségem!

Nálaka arhattá válása

Azután az aszkéta azon morfondírozott, vajon a rokonai közül megéri-e valaki, hogy a Bódhiszatta buddhává válását láthassa. Ekkor megelevenedett előtte unokaöccse, az ifjú Nálaka képe. Elment a nővérenek házába, és megkérdezte tőle:

- Hol van a fiad, Nálaka?
- A házban van, uram – felelte a nővére.
- Hívd ide őt!

Amikor a gyermek odament hozzá, ezt mondta neki:

– Fiacskám, Szuddhódana nagykirálynak fia született, egy buddha-palánta, aki harmincöt év³⁷ múlva buddhává fog válni. Te megéred, hogy ezt láthasd, ezért még ma térj otthontalanságba!

A fiú pedig, aki nyolcszázhetvenmilliós vagyonú családba született, ezt gondolta:

- A nagybátyám ok nélkül nem ösztönözne engem erre!

A piacról azonnal sárga ruhákért, agyag koldulóédényért küldetett, haját és szakállát levágatta, és a sárga ruhákat magára öltötte.

– A világ legkiválóbb személyéért térek az otthontalanságba – szólta, és a Bódhiszatta irányába fordulva,³⁸ maga előtt kezeit összetéve ötpontos leborulással hódolt előtte, majd a szilkéjét a tarisznyájába tette, a tarisznyát a vállára akasztotta, és a Himalájába ment a *szamanák* szent életét élni.

[Később]³⁹ meglátogatta a tökéletes megvilágosodást elért általjutottat⁴⁰, és arra kérte:

- Tárd fel előttem a nekem rendelt utat!⁴¹

Ezután visszatért a Himalájába, arhattá vált, és a legmagasztosabb utat⁴² követőként még hét hónapig élt, amikor egy aranyhegy közelében elérte a *maradéktalanul befogadásmentes ellobbanás* állapotát,⁴³ a végső ellobbanást.

³⁷ Gótama tehát 35 éves korában világosodott meg.

³⁸ Feltehetően Káladévila elmondta neki, hol történt Gótama születése.

³⁹ Itt előre ugrunk az időben, így zárja le a mesélő Nálaka történetét.

⁴⁰ A *tathágatát*.

⁴¹ *Nālaka-paṭipada* (Nálaka-út). Feltehetően speciálisan Nálakára vonatkozó egyéni „tantervet”. (Mi okozza őbenne a boldogtalanságot, hogy tudja felszámolni.)

⁴² *Arhattá* vált, azaz megszabadult. A „legmagasztosabb út tartalma nem világos, feltehetően a megszabadult ember életútja haláláig. (A Buddha pl. tanítói pályára lépett.)

⁴³ *An-upādisesa-nibbāna-dhātu* (a maradéktalanul befogadásmentes ellobbanás állapota) arra utal, hogy a megvilágosodáskor már elérte a nirvánát, de a testét életben tartó tényezők haláláig még megvoltak. (Ez a *sa-upādisesa-nibbāna-dhātu*, vagyis a befogadás maradványát hordozó ellobbanás állapota.)

Az ötödik napon tartották a Bódhiszatta névadóját. A fejét megmosatták, a királyi palotát négyféle illattal árasztották el, ötféle virággal – köztük ötödikként *ládzsával* – szórták tele. Meghívtak száznyolc, a három Veda túlszámára jutott⁴⁴ bráhmint. Tiszta tejberizst főzettek számukra, a palotában leültették és megvendégelték őket, majd nagy tisztelettel hozzájuk fordulván megvizsgáltatták velük a jeleket, hogy kivé válhat a Bódhiszatta.

„Köztük voltak miniszterek: Ráma, Dhadzsa, Lakkhana és Csápi; valamint Kondannya, Bhódzsa, Szujáma és Szudatta.

Ekkor ez a nyolc bráhmín, mindnyájan a hat védikus segédtudomány ismerői, mantrába kezdett.”⁴⁵

Valamennyien jósjeleket vizsgáló bráhmínok voltak; ők vizsgálták meg az új megtestesülés napján látott álmot is.⁴⁶ Közülük heten két ujjukat mutatták fel, két lehetőséget felvázolva:

– Ezen ismertetőjegyek alapján vagy az otthonában marad és központi uralkodó lesz, vagy pedig otthonát elhagyva buddhává válik – majd méltatták a központi uralkodó minden gazdagságát és hatalmát.

Azonban a nemzetségből a legfiatalabb, akit Kondannának hívtak, csak egy ujját mutatta fel. A Bódhiszattán a legkiválóbb jegyek teljességét látta, így egyetlen lehetőséget állapított meg:

– Nincs oka az otthonában maradni, mindenképpen buddhává fog válni, aki az eltakartat felfedi.⁴⁷

Elvégezte a feladatát, és mivel az utolsó létesülésében volt, a bölcsességével felülmúlta a többi hét bráhmint így szólván:

– Ezen ismertetőjegyek alapján nem lesz otthon maradása, mindenképpen buddhává fog válni – egyetlen sorsot látott, ezért egyetlen lehetőséget állapított meg, és csak egy ujját mutatta fel.

Akkor a [megfelelő] nevet kiválasztó [jósok] a Szidhattha nevet adták a Bódhiszattának, mivel ő *a célját be fogja teljesíteni* minden világ javára.

Ládzsá: Pongamia pinnata
(Dalbergia arborea)

⁴⁴ A három Védában jártasságot szerzett, a három Védát kívülről ismerő.

⁴⁵ A páli szövegben ez vers.

⁴⁶ Korábban a szöveg szerint 64 bráhmín vizsgálta meg a királynő álmát, ez a nyolc bráhmín közülük kerülhetett ki.

⁴⁷ Utalás a beavatási formula bevezető mondatára: „Bámulatos, uram, bámulatos! Mint amikor az ember a lefelé fordítottat felfordítja, az *eltakartat felfedi*, a tévelygőnek az utat megmutatja, vagy a sötétségben olajlámpást tart – hogy akinek szeme van, lássa, ami látni való: szentséged ugyanígy számos megközelítésből megvilágította a dhammát. Ezért most, uram, szentséged oltalmába térek, a dhamma és a szerzetesi közösség oltalmába. Mától fogva tartson meg engem szentséged mint oltalmába tért, életet nyert hívét.”

Páli nyelvi specializáció 2022-2025

A fordítást készítő hallgatók:

Csiszár Esztella
Hársszegi Anita
Oláh Edina

A végső magyartáshoz⁴⁸ csatlakozott hallgatók (Páli nyelvi specializáció 2023-2026)

Bordos Márton
Forgács Veronika
Kósa Csilla
Kutnyánszky Edina
Venyige Róbert

Vezetőtanár: Körtvélyesi Tibor

Az ötös társaság szerzeteseinek eredettörténete

Ezután a bráhmínok saját házaikba menvén így szóltak fiaikhoz:

– Fiaink! Mi már idősek vagyunk. Vagy megérjük, vagy nem, hogy Szuddhódana nagykirály fia elérje a mindentudást. Ám ti, miután a herceg elérte azt a tudást, otthonotokat elhagyván kövessétek az ő tanítását!

A hét bráhmín leélte a karma által kiszabott élethosszát, majd annak megfelelően eltávozott.

Kondannya, az ifjú bráhmín, betegségektől mentes volt. A nagy Bódhiszattába [vetett hite] megerősödött, ezért a nagy eltávozásba tért. Vándorútja egyszerűen csak Uruvélába vezetett.

– Ó, milyen elbűvölő ez a tájék, a derék embernek megfelelő a gyakorlásra – gondolta, és letelepedett. Amikor meghallotta, hogy a nagy ember otthontalanságba tért, felkereste a bráhmínok fiait, és így szólt hozzájuk:

– Lám, Sziddhattha herceg vándorútra tért, kétséget kizáróan buddhává lesz. Ha apáitok betegségektől mentesek lettek volna, most otthonukat elhagyván vándorútra térnének. Én öhozzá fogok szegődni; ha ti is szeretnétek, gyertek!

Nem tudtak egyöntetűen cselekedni: hárman nem hagyták el az otthonukat, a többi négy viszont Kondannya rangidősnek fogadta el, és vándorútra tért. Ők öten lettek *az ötös társaság szerzetesei*.⁴⁹

A négy előjel jóslata

Akkor a király megkérdezte Kondannyaét:

– Mit fog látni, ami miatt elhagyja otthonát?

– A négy előjelet.

– Melyek ezek?

– Egy öregségtől elnyűtt, egy betegségtől sújtott, egy a halál által elragadott és egy otthontalanságba tért ember.

– Mostantól kezdve ne engedjétek az ilyeneket a fiam közelébe! Az én fiamnak nem az a dolga, hogy buddhává váljon. Én azt akarom látni, hogy a fiam kétezer szigettel körülvett négy nagy szigetet uraló, hatalmas király, akit harminchat *jódszana*⁵⁰ kerületű kíséret vesz körül, és égi magasságokban jár.

Miután ezt mondta, annak érdekében, hogy a négy előjel ne kerülhessen a herceg szeme elé, a négy égtáj irányába *gávutánként*⁵¹ őrséget állított Szuddhódana.

Az ünnepségen aznap nyolcvanezer rokoni család gyűlt össze, és mindegyik megígért egy-egy fiút:

⁴⁸ Illetve *A szántó-vető ünnepség* fejezet fordításához...

⁴⁹ Az öt aszkéta, aki Gótamával együtt folytatja az aszkézist. Kiábrándulnak Gótamából, de később ők lesznek a Buddha első szerzetes-tanítványai.

⁵⁰ Hosszmérték, kb. 11 km. 36 *yojana* az kb. 400 km.

⁵¹ Hosszmérték, negyed *yojana*; kb. 3 km.

– Akár buddha, akár király lesz, mi egy-egy fiút adunk majd [mellé]. Ha buddha lesz, nemes származású *szamanák*, ha pedig király, nemes származású hercegek kísérik majd tisztelettel.

A király a Bódhiszatta mellé legkiválóbb termetű, hibátlan dajkákat fogadott fel. A Bódhiszatta hatalmas udvartartással, pompa és gazdagság közepette cseperedik.

A szántó-vető ünnepség

Akkor egy napon⁵² a király szántó-vető ünnepségére került sor. Aznap az egész várost az istenek lakhelyéhez hasonlatosan díszítették fel. Minden ember, beleértve a szolgálakat és munkásokat, új ruhába öltözött, illatszerekkel és virágfüzérekkel cicomázta fel magát, majd összegyűlt a királyi udvarban. A királyi munkához ezer ekét készítettek elő; egy híján nyolcszáz ezüstdíszes ekébe gyeplővel és járommal ökröt fogtak be, a király támasztékos ekéjét pedig vörösarannyal díszítették. Az ökrök szarvát, gyeplőjét és ösztökéjét is arannyal vonták be.

A király nagy kísérettel, a fiával együtt elhagyta a palotát, és elindult a munka helyszínére, ahol egy dús lombú, sűrű árnyat adó rózsaalmafa állt. A király parancsára a fa alatt fekhelyet készítettek a hercegnek, arancsillagokkal bevont ponyvát feszítettek ki fölé, paravánfalat és örséget állítottak köré. A király az összes díszével felékesítve a miniszterek csapatának élén a szántóföldre ment. Ott a király az aranyekét, a miniszterek az egy híján nyolcszáz ezüstekét, a földművesek pedig a többi ekét ragadták meg, majd jobbról balra szántották be a földet, kivéve a királyt, aki hosszában szántott, az innenső oldalról a túlsó oldalig, a túlsó oldalról az innenső oldalig.⁵³

Nagy sikerrel végezték a munkát. A Bódhiszatta körül ülő dajkák így szóltak:

– Nézzük meg a király sikerét! – és kijöttek a sátorból.

A Bódhiszatta eközben ide-oda tekintett, és senkit nem látott; gyorsan felkelt, keresztbe tett lábbal leült, és a ki- és belégzését figyelve megvalósította az első elmélyedést.⁵⁴

A dajkák a különféle ételek között sétálgatva hosszan elidőztek. A többi fa árnyéka elmozdult, de a rózsaalmafáé kör alakban a helyén maradt. A dajkák észbe kaptak:

– A nemesúrfi egyedül van! – gyorsan felemelték a ponyvát, és bementek [a sátorba]. Meglátták az ágyon keresztezett lábbal ülő Bódhiszattát és a csodát, majd a királyhoz mentek és elmondták neki:

– Felség, a herceg így⁵⁵ ül; míg más fák árnyéka elmozdult, a rózsaalmafáé kör alakú maradt körülötte!

A király odasietett, és a csodát látván így hódolt fiának:

– Fiam, másodszor hódolok előtted!⁵⁶

⁵² Nem tudjuk meg, mennyi idő telt el. Gótama valószínűleg még kicsi gyerek.

⁵³ Nem világos, pontosan mi történik a szántás során. A keresztező szántás egy lehetséges értelmezés.

⁵⁴ A Buddha önéletrajzi elbeszélésében (*Mahá-Szaccsaka-szutta*; MN 36) visszaemlékezik, hogy miközben apja dolgozott, ő egy dzsambuszilvafa alatt elérte az első elmélyedést (*dzshána*), ami végül saját útja megtalálásához vezetett. A két esemény logikailag lehet ugyanaz, ám a körülmények nem stimmelnek, az első elmélyedés kifejezetten a világtól elvonult állapotban következett be: „Egyszer apám, aki szakka törzsbéli volt, éppen dolgozott. Én egy dzsambuszilvafa hús árnyékában ültem – távol a vágvaktól, távol a káros dhammáktól (sajátosságoktól) megéltem az elemzéssel és fontolgatással kísért, az eltávolodásból születő örömtől boldog első elmélyedést. Elgondolkodtam: nem lehetséges, hogy ez az út vezet a megvilágosodáshoz?”

⁵⁵ Azaz keresztezett lábbal (lótuszülésben). Lehetséges, hogy az egyik dajka megmutatta az ülésmodot (mert nem tudta a nevét?).

⁵⁶ Elsőként akkort hódolt, amikor Káladévila aszkéta üdvözölte a Bódhiszattát (lásd a „Káladévila aszkéta története” fejezetet).

Páli nyelvi specializáció 2023-2025

A fordítást készítő hallgatók: Bordos Márton, Csiszár Esztella, Forgács Veronika, Hársszegi Anita, Kutnyánszky Edina, Kósa Csilla, Metzger Máté, Oláh Edina, Venyige Róbert.

Vezetőtanár: Körtvélyesi Tibor

Az íjászverseny

Telt-múlt az idő, a Bódhiszatta tizenhat éves lett. A király a három évszakra [a nyári, a téli és az esős évszakra] egy-egy palotát építtetett neki: egy kilenc-, egy hét- és egy ötemeletest, majd a szolgálatára állított negyvenezer nőt és táncost. A Bódhiszatta nimfák serege által körülvelt istenséghez hasonlóan, felékesített táncosok társaságában töltötte az idejét. Nem férfi zenészek kényeztették,⁵⁷ nagy megelégedettségben időzött – az évszakok szerint – a három palota egyikében. A főfelesége pedig a fenséges Rá hulamátá⁵⁸ volt.

Az idejét nagy megelégedettségben töltő Sziddhattháról egyik nap a rokonok között ez a szóbeszéd kerekedett:

– Sziddhattha csak a szórakozással foglalkozik, semmilyen mesterséget⁵⁹ nem tanul, háború idején vajon mit fog csinálni?

A király magához hívatta a Bódhiszattát:

– Fiam, a te rokonaid arról beszélnek, hogy csak a szórakozással vagy elfoglalva, semmilyen mesterséget nem tanulsz! Mit gondolsz, nem jött el ennek is az ideje?

– Felség, nem kell nekem tanulnom a mesterséget, csak doboltassa ki a városban, hogy mától a hetedik napon be fogom mutatni a tudományomat a rokonoknak!

A király úgy is tett. A Bódhiszatta pedig összehívta a villámgyorsan és hajszálpontosan lövő íjászokat, velük együtt a sokaság gyűrűjében tizenkét módon bemutatta rendkívüli tudományát a rokonságnak. Minderről a hagyomány a *Szarabhangadzsátakában*⁶⁰ tudósít. Ettől kezdve a rokonság nem kételkedett tovább.

Innentől Vekerdi József fordítását közöljük jelentősebb változtatásokkal, néhány lábjegyzettel kiegészítve:

A négy előjel

Egy napon a Bódhiszattának kedve támadt kikocsikázni a palotája melletti pihenőligetbe. Hívatta kocsisát, szólt neki:

– Fogj be a kocsiba!

– Igen, uram – válaszolta a kocsis engedelmesen, majd minden ékességgel felékesítette a legszebbik, pompás kocsit, befogott négy, tavirózsaszírom-fehér parádés paripát, és jelentkezett a Bódhiszattánál. A Bódhiszatta felült az istenek hintóihoz hasonló kocsira, és elindult a pihenőligetbe.

– Sziddhattha herceg megvilágosodásának ideje közeleg, mutassunk neki előjelet! – szóltak az istenek, majd egy istenfiút átváltoztattak vénségtől roskatag, csorba fogú, ősz hajú, görnyedt, botorkáló, botra támaszkodó, reszketeg aggastyánná, és elébe küldték. A Bódhiszatta és kocsisa megpillantotta az aggastyánt, majd – a *Mahápadána-szuttában*⁶¹ megőrzött hagyomány szerint – megkérdezte kocsisától:

– Jó uram, miféle ember ez? A haja sem olyan, mint másnak!

Amikor a választ meghallotta, összeszorult a szíve:

– Ó jaj, elátkozott a születés: aki megszületett, meg fogja ismerni az öregséget! – ezzel megfordult, és visszatért palotájába.

A király megkérdezte:

– Mi történt, hogy fiam ilyen hamar visszafordult?

⁵⁷ *Nippuriszéhi túrijéhi*, szó szerint 'férfiatlan hangszerekkel szeretkező'. A homályos kifejezés eredetileg talán olyan zenészekre utal, akik nem nők voltak, de nem is normál férfiak, hanem egyfajta harmadik nem (*pandaka*; transzvesztita, eunuch).

⁵⁸ A feleségnek nincs igazi neve, a majdan megszületendő fiúról, Rá huláról kapja ezt a megnevezést.

⁵⁹ Elsősorban harci tudást, de feltehetően más típusú készségeket (pl. hadvezéri, államigazgatási, diplomáciai) is jelenthetett.

⁶⁰ Itt olvasható a történet angol nyelven: <https://jatakastories.div.ed.ac.uk/stories-in-text/jatakathavannana-522>

⁶¹ *Dígha-nikája* 14.

– Rosktag aggastyánt látott, felség, a rosktag láttán vándorútra fog térni⁶² – válaszolták neki.

– A sírba visztek engem! Tüstént rendezetek fiannak táncos színjátékokat! Ha szórakozásokban leli kedvét, nem gondol a vándorútra térésre – szolt a király, és kiterjesztette az őrséget, minden irányban fél *jódszana* távolságra őrszemeket állított.

Egy napon a Bódhiszatta ismét elindult a pihenőligetbe. Megpillantott egy beteget, akit az istenek varázsoltak elé. Érdeklődött, mint előzőleg. Összeszorult szívvel fordult vissza, és felment a palotába. A király tudakozódott, s ismét az említett módon rendelkezett. Kiterjesztette az őrséget, minden irányban három *gávuta* távolságra őrszemeket állított.

Ezután egy napon a Bódhiszatta ismét elindult a pihenőligetbe. Megpillantott egy halottat, akit az istenek varázsoltak elé. Érdeklődött, mint előzőleg. Összeszorult szívvel fordult vissza, és felment a palotába. A király tudakozódott, s ismét az említett módon rendelkezett. Kiterjesztette az őrséget, minden irányban egy *jódszana* távolságra őrszemeket állított.

Ezután egy napon a Bódhiszatta ismét elindult a pihenőligetbe. Megpillantott egy illendően felöltözött, lepelbe burkolózott vándorútra tétet,⁶³ akit az istenek varázsoltak elé. Megkérdezte kocsisától:

– Jó uram, miféle ember ez?

Bár a kocsis a Buddha fellépése előtt⁶⁴ nem volt tisztában a vándorútra téréssel és a vándorútra térés érdemeivel, az istenek sugallatára így válaszolt:

– Felség, ez vándorútra tért – és kifejtette a vándorútra térés érdemeit.

A Bódhiszattában feltámadt az érdeklődés a vándorútra térés iránt, és azon a napon kiment a pihenőligetbe.

(A *Dígha-nikája* elbeszélői viszont azt mondják, hogy a négy előjelet ugyanazon az egy napon látta.)

Innentől saját fordítás:

A csodás turbántekerés

Ott férfi szolgálói különféle színű ruhákkal, sokféle ékszerrel, virágfüzérékkel, illatszerekkel és kenőcsökkel a kezükben körbeállták. Abban a pillanatban Szakka ülőhelye felforrósodott. Eltőprengett: – Ki akar engem a helyemről letaszítani?⁶⁵ – majd felismerte, hogy a Bódhiszatta arra vágyik, hogy ékesítsék fel. Szólította Visszakammát:

– Kedves Visszakamma!⁶⁶ Sziddhattha herceg arra készül, hogy ma éjfélkor elinduljon a nagy eltávozásra, ez lehet az utolsó alkalom, hogy díszbe öltözik. Menj a ligetbe, és a nagy embert mennyei díszekkel ékesítsd fel!

Visszakamma beleegyezett, és tüstént oda is ment. Isteni ereje által felöltötte magára a Bódhiszatta borbélyának alakját, a borbély kezéből a turbánszövetet kiragadta, és elkezdte a Bódhiszatta feje köré tekerni. A Bódhiszatta pusztán a keze érintéséből felismerte, hogy nem ember, hanem istenfiú. Miután Visszakamma kendővel fedte a fejét, az ékkő- és drágakőjelvényes turbán ezer vég szövetet vett fel, újabb körbetekeréssel megint ezer vég szövetet, a tizedikkel pedig tízezer vég szövetet.

– Kicsiny a fej, mégis rengeteg turbánszövet van rajta, hogyan fért fel rá ennyi? Egészen elképzelhetetlen! – gondolta.

A [drágakövek] közül pedig a legnagyobb ámalaka méretű, a többi kuszumbaka méretű volt. A Bódhiszatta [turbános] fejét mintha lótuszszárok hálója borította volna, és kujjaka-virághoz volt hasonló.⁶⁷

⁶² A páli *pabbajati*, *pabbajjā*, *pabbajita* szóbokor az otthonelhagyást vagy a vándorútra térést jelenti. Vekerdi remeteségnek fordítja, ezt cseréltük le.

⁶³ A későbbi buddhista szerzetes előképét látjuk itt; esetükben fontos a megfelelő öltözet, és amikor alamizsnáért mennek, a vállukra terítik szerzetesi leplüket.

⁶⁴ Az otthonelhagyás intézménye nyilvánvalóan létezett a történelmi Buddha fellépése előtt is, hiszen ezt látjuk az önéletrajzi elbeszéléséből – itt talán a szöveg szerzője arra gondol, hogy a *pabbadsita* kifejezetten buddhista szerzetest jelent, és annak az erényeiről tényleg nem tudhatott (mivel még nem volt ilyen).

⁶⁵ Ha az emberi világban valaki pl. meditációval isteni erőre tesz szert, akkor Szakka, azaz Indra isten trónja felforrósodik. Itt Szakka nem akarja, hogy Gótama buddhává váljon.

⁶⁶ Szanszkrit megnevezése: Visvakarman. Ő az istenek építész.

⁶⁷ A turbán leírása meglehetősen homályos. A turbán alá kendőt kötnek, arra tekerik fel a szövetet, majd felékesítik. A páli

Miután minden dísszel felékesítették, valamennyi zenész megmutatta a maga ihletett leleményességét, a bráhmínok kiáltozták, hogy „győzz, örvendezz!”, az énekmondók ünnepi szózataira pedig a magadhai nép dicsérő rigmusokkal felelt. Eközben lépett fel a Bódhiszatta a temérdek dísszel felékesített hercegi szekérre.

Innentől Vekardi József fordítását közöljük változtatásokkal, néhány lábjegyzettel kiegészítve:

Ráhula születése

Ebben az időben történt, hogy Szuddhódana maharádza értesült róla, hogy Ráhula anyja fiat szült.

– Közöljétek az örömhírt fiammal! – adta ki a parancsot.

Amikor a Bódhiszatta meghallotta, így szólt:

– Ráhu született, bilincsem született!⁶⁸

A király megérdeklődte:

– Mit mondott a fiam?

Fia szavait meghallva, így szólt:

– Nos, akkor mostantól fogva legyen unokám neve Ráhula herceg!⁶⁹

Kiszágótamí – a szerelmi zálog

A Bódhiszatta pedig felhágott a legkiválóbb szekérre, és nagy dicsőséggel, elbűvölő szépséggel és gazdagsággal bement a városba.

Ebben az időben történt, hogy egy Kiszágótamí nevű, nemes származású hölgy palotája tetőteraszáról csodálta a várost körbejáró Bódhiszatta szépségét és méltóságát, gyönyörűségében és lelkesedésében pedig ezt a kinyilatkoztatást tette:

Boldog (*nibbuta*)⁷⁰ az apja és anyja, akiknek ő a gyermekük,
és az az asszony is boldog, akinek ő a hitvese.

Ennek hallatán a Bódhiszatta így gondolkozott:

– Ez a nő azt mondja, hogy e szép külső láttára megnyugszik (*nibbájati*) az anya szíve, megnyugszik az apa szíve, megnyugszik a hitves szíve. De vajon minek kell elnyugodnia (*nibbuta*) ahhoz, hogy saját szívem is megnyugodjék (*nibbuta*)?

Ekkor a szenvedelmektől elfordult elméjében ez a gondolat támadt:

– Miután a szenvedély tüze ellobbant (*nibbuta*), akkor lesz valóban nyugodt (*nibbuta*) a szív; miután a gyűlölet tüze ellobbant, akkor lesz valóban nyugodt a szív; miután a zavarodottság tüze ellobbant, akkor lesz valóban nyugodt a szív; miután ellobbant az összes szenvedelem – az önhietség, a nézet és a többi⁷¹ – lángolása, akkor lesz valóban nyugodt a szív. Ettől a nőtől bölcs tanítást tanultam. Hiszen én megnyugvást (*nibbána*) keresve bolyongok. Most feladom az otthoni életet, és az otthontalanságba távozom, hogy megnyugvást (*nibbána*) találjak.⁷² Ennek a nőnek pedig ezzel a fizetséggel fizetek tanításáért.

---

szöveg ámalaka és a kusumbaka *virágot* (*puppha*) ír, de inkább a gyümölcsükről (*phala*) lehet szó, már ha a mondat a turbánékszerekről beszél. A többi hasonlat sem világos.

⁶⁸ Ráhu egy *aszura* (démon neve), holdfogyatkozáskor ő harap bele a Holdba. 'Ráhu szája' egy kínzási forma.

⁶⁹ Szuddhódana adhatott volna rendes nevet az unokájának, de nem tette, megtartotta Gótama első indulatában alkalmazott megnevezését.

⁷⁰ A buddhista terminológia egyik fő fogalmának etimológiája bizonytalan. A *nibbána* (ellobbanás) a tűz kialakulásának metaforáját hordozza (szanszkrit *nir√vá* elfűj). A szóbokor befejezett melléknévi igeneve (*nibbuta*) viszont nem ebből a töből származik, hanem a *nir√vr* töből, jelentése pedig 'megnyugodott, megelégedett, boldog'. Szövegünk szerzője játszik e kettős jelentéssel, a fordításban zárójelben megadjuk a páli alakokat. (A kérdésről: Norman, K.R. 1994. Mistaken Ideas about Nibbāna. *The buddhist forum*. Vol 3. Berkeley: The Institute of Buddhist Studies, 211–225.)

⁷¹ A szenvedelmek (*kilésza*) listája: *lóbha* (sóvárgás) / *rága* (szenvedély), *dósza* (gyűlölet), *móha* (zavar), *mána* (önhietség), *ditthi* (nézet), *viccikicchá* (kétely), *thína* (tunyaság), *uddhacca* (ingerültség), *ahirika* (szégyentelenség), *anóttappa* (érzéketlenség).

⁷² Itt már megfogalmazódik az otthonról távozás gondolata. A szöveg folytatása szerint viszont csak később megy el otthonról. Egy lehetséges értelmezés, hogy a város közelségében valamilyen proto-tantrikus szektához csatlakozik, erre utal például a

Ekkor leakasztotta nyakából százezret érő gyöngyfüzérét, és odaküldte Kiszágótaminak.

– Sziddhattha királyfi ajándékot küld nekem, mert hozzám kötötte szívét! – és ez a gondolat örömmel töltötte el.

Az orgia

A Bódhiszatta nagy pompával és fénnel visszatért palotájába, és lehevert fényűző ágyára. Tüstént köréje sereglettek a minden díszükkel felékesített, táncban, éneken és minden másban jól képzett, istenlányokhoz hasonlóan szép és bájos nők – kényeztették a Bódhiszattát, fogták hangszereiket és táncba, énekbe, zenébe kezdek.

Ám a Bódhiszatta, mivel szíve elfordult a szenvedelmektől, nem lelt örömet a táncban és a többi szórakozásban, így rövid időre elszunnyadt.

– Ő, akinek kedvéért táncba és a többi szórakoztatásba fogtunk, álomba merült. Minek fárasszuk magunkat tovább? – szóltak a nők, a kezükben tartott zeneszerszámokat szanaszét hagyták, és lefeküdtek. Az illatos olajjal töltött mécsesek tovább égtek.

A Bódhiszatta felébredt, keresztbe tett lábakkal ágyán ülve végignézett a nőkn, amint zeneszerszámaikat szanaszét hagyva aludtak. Egyesek szájából nyál folyt, rácsöpögött a testükre, egyesek fogukat csikorgatták, egyesek horkoltak, egyesek álmukban motyogtak, egyesek szája tátva volt, egyesekről lecsúszott a ruha és fedetlenül hagyta szeméremrészük⁷³ undorító tájékát.

Látván a magukból kivetkőzött nőket, szíve⁷⁴ az élvezetektől még inkább elfordult. Felékesített, díszes palotaterasza, Szakka égi lakának hasonmása, olybá tűnt szemében, mintha szanaszét heverő friss hullákkal borított halottkivevőhely volna, és a lét mindhárom formáját⁷⁵ olyannak látta, mintha lángokban álló ház volna.

– „Ó, jaj, nyomorúság! Ó, jaj, rontás!” – harsant fel, szíve erősen az otthontalanságba térés felé hajlott.

Távozás otthonról

– Még ma távoznom kell a nagy eltávozásra – gondolta, felkelt fekhelyéről, az ajtóhoz lépett, és kiszólt:

– Ki van itt?

Fejét a küszöbre hajtva, ott feküdt kocsisa, Cshanna.

– Én vagyok itt, Cshanna úrfi – szólt.

– Még ma távozni akarok a nagy eltávozásra. Nyergelj fel egy lovat!

– Igen, felség – szólt, fogta a lószerszámot, kiment az istállóba, és az illatos olajjal telt mécsesek fényénél megpillantotta a jázminvirághímes baldachin alatt, ékes hídláson díszes karámban álló Kanthaka⁷⁶ paripát.

– Ma ezt a lovat kell felnyergelnem – gondolta, és Kanthakát nyergelte fel.

A ló nyergelés közben észrevette:

– Ez a heveder igen szoros. Más napokon, amikor a pihenőligetbe mentünk mulatni, mintha nem is lett volna rajtam heveder. Ma a nagy eltávozásra készül távozni rajtam gazdám!

Örvendezésében hangos nyerítéssel nyerített fel. A hang az egész városon végigharsogott volna, az istenek azonban elfojtották a hangot, és nem engedték, hogy valaki is meghallja.

A Bódhiszatta pedig, miután Cshannának utasítást adott, ezt gondolta:

– Közben megnézem fiamat.

---

következő epizódban az orgia és a halottkivevőhely említése.

⁷³ A páli *szambádha* szó a női nemi szerv (legexplicitebbnek tűnő) megnevezése. A szó 'összenyomás, szűkösség' jelentésű, ezt próbáltuk visszaadni a 'szeméremrés' szóval.

⁷⁴ A tudat többféle megjelölése közül a *csitta* az, aminek leginkább van érzelmi aspektusa, ezért fordítottuk 'szív'-nek.

⁷⁵ A kommentárok szerint a *kāma-lōka*, *rūpa-lōka*, *arūpa-lōka* (vágy-, forma-, forma nélküli világ) hármasságáról van szó, ami kérdéses; a föld-menny-pokol valószínűbbnek látszik.

⁷⁶ A páliban gyakoribb alakja *Kandaka* /*Kantaka*. A ló szerepe talán az, hogy Gótamát immáron jó messzire vigye, távol a családtól, valódi otthonelhagyásra. A név jelentése 'tövis', de pl. 'rabló' is – a család nyilván nem örül, hogy a ló örömmel segíti Gótama távozását.

Leszállt a kerevetről, Ráhula anyjának lakosztályába ment, és kinyitotta a hálószoba ajtaját. A hálószobában égett az illatos olajjal telt mécses. Ráhula anyja egy véka jázminnal és más virágokkal teleszórt fekhelyén aludt, kezét fia fején nyugtatva.

A Bódhiszatta a küszöbre lépett, megállt, elnézte őket:

– Ha elmozdítom a királyné kezét, és ölembe veszem fiamat, a királyné felébred, és akadályozni fogja a távozásomat. Majd ha buddha⁷⁷ leszek, visszatérek, és megnézem őt.

Ezzel lejött a palota emeletéről.

Innentől saját fordítás:

A *Dzsátaka*-kommentárban szerepel az „Akkor Ráhula herceg hétnapos volt” mondat, a többi kommentárban viszont nem, ezért úgy kell elfogadni [ahogy a *Dzsátaka*-kommentárban szerepel].⁷⁸

Miután a Bódhiszatta leereszkedett a palota emeletéről, odalépett a lóhoz, és így szólt:

– Barátom, Kandaka, te ezen az egyetlen éjszakán segíts rajtam, én pedig a te jóvoltodból az egész emberi és isteni világon fogok segíteni, miután buddhává válok – aztán egy ugrással Kandaka hátára felpattant.

Kandaka a nyakától számítva tizenhét könyök hosszú, magassága annak megfelelő,⁷⁹ erős és gyors, teljesen fehér, mint tiszta kagyló. Ha nyerítene vagy lódobogást hallatna, a hang az egész várost betöltené. Ezért, hogy senki meg ne hallja, az istenségek hatalmuk révén elfojtották a nyerítésének hangját, és minden egyes lépte előtt tenyerüket a patái alá tették. A Bódhiszatta a paripa háta közepére helyezkedett, Cshannával megfogatta a ló farkát,⁸⁰ így értek éjfélkor a nagykapuhoz.

Közben a király megparancsolta, hogy mindkét kapuszárnyat tegyék olyanná, hogy csak ezer ember tudja kinyitni; így a Bódhiszatta egyik napszakban sem lesz képes a városkaput kinyitni, ha távozni akarna.

A Bódhiszatta duzzad az erőből, elefántokban számolva százmillió elefánt erejével rendelkezik férfiban számolva egymillárd férfival.⁸¹

A Bódhiszatta ezt gondolta: „Ha a kapu nem nyílik ki, így Kandaka hátán ülve combjaimmal szorítva őt, Cshannával együtt, aki a farkát fogja, a tizenhét könyök magas falra felugratok – így fogok átjutni.”

Cshanna pedig ezt gondolta: „Ha a kapu nem nyílik ki, az úrfit a vállamra ültetem, Kandakát pedig a jobb kezemmel a hasánál fogva körülölelem és a hónaljaim alá fogom, a falra felugrom – így fogok átjutni.”

Kandaka is elgondolkodott: „Ha a kapu nem nyílik ki, a hátamon ülő gazdammal és a farkamat fogó Cshannával együtt elrugaszodom, a falra felugrom – így fogok átjutni.

Ha a kapu nem nyílt volna ki, akkor a három lény közül egyikük megvalósította volna, amit kigondolt. A kapunál tartózkodó helyszellem azonban a kaput kinyitotta.

Akkor Mára ezt gondolta: „Vissza fogom fordítani a Bódhiszattát!” Odament, és az égen lebegve így szólt hozzá:

– Uram, ne hagyd el az otthonod, mostantól a hetedik napon meg fog neked jelenni a kerékkincs.⁸² Kétezer kis szigettel körülvett négy nagy szigetnek leszel a királya, fordulj vissza, uram!

– Ki vagy te?

⁷⁷ A 'buddha' fogalma a fiatal Gótama számára még nem lehetett ismert. A szöveg keletkezésekor azonban már elterjedt a kifejezés, ezt vetítette vissza a szerző.

⁷⁸ A mondat értelme bizonytalan. A *Dzsátaka*-kommentár (*Jātaka-aṭṭhakathā*) ez a mű. A bejegyzés szerzője valószínűleg arra gondol, hogy bár más kommentár nem említi, mégis el kell fogadni, hogy Ráhula ezidőtájt hét napos volt.

⁷⁹ *haszta* = 24 *angula* (hüvelyk), általában kb. 40 cm hossz. Így kb. hét méteres a ló, a magassága is ugyanennyi.

⁸⁰ Furcsa helyzet, hogy a Bódhiszatta erre kéri a kocsihajtót, nem világos a szituáció jelentése. Ha nagyobb összefüggést akarunk látni (a fentebbiek alapján), akkor a Bódhiszatta segít átkelni a városfalon, ahogy a későbbi Buddha segít az emberiségnek átjutni a túlpartra.

⁸¹ A mondat feltehetően arra utal, hogy ha akart volna, akkor persze áttörte volna a kaput.

⁸² Kerékkincs (*csakka-ratana*) a központi uralkodók (*csakkavattin*) hét kincse egyike; az uralt területek felett jár, az uralkodó hatalmát szimbolizálja. A többi kincs: elefánt, ló, drágakő, nő, kincstárnok, tanácsadó.

– Vaszavatti vagyok, a lények leigázója.
– Mára, tudom, hogy a kerékkincs megjelenik nekem, de nem érdekel a királyság: a tízezer világbirodalmat megzengetve-rengetve buddhává fogok válni – válaszolta.

– Mostantól kezdve ha benned érzei gondolat, rosszindulatú gondolat vagy ártó gondolat támad, már a gondolatod felmerülésének pillanatában tudni fogom – szölt Mára, és attól fogva a Bódhiszatta botlását fürkészve árnyékként tapadt hozzá, úgy követte.

A Bódhiszatta pedig a kezébe hullott központi uralkodói királyságot közönyösen eltaszította, mintha nyálköpet lett volna. Nagy dicsőséggel távozott a városból az *ászálha* hónap teliholdja idején, amikor a Hold az *uttara-ászálha* házban tartózkodik.⁸³

Távoztakor felkelt benne a vágy, hogy még egyszer lássa a városát. Amint felmerült benne a pusztá gondolat, a nagy Föld mintegy megszólította őt:

– Nagy ember, nem kell neked hátrafordulnod, hogy lásd a várost! – erre kiharadt belőle egy rész, és fordulni kezdett, mint a fazekaskorong, hogy a Bódhiszatta arccal a város felé kerüljön. A Bódhiszatta rátekintett a városra, majd a földterületen, épp ahol álltak, kijelölte Kandaka hátrafordításának az emlékhelyét. Ezután Kandakát menetirányba fordította, és útnak indult nagy dicsőséggel, nemes pompával és fénnel.

Útja során, úgy mondják, az istenségek hatvanezer fáklyát tartottak előtte, hatvanezret mögötte, hatvanezret jobbról, hatvanezret balról; más istenségek a világegyetem pereméig megszámlálhatatlan sok fáklyát gyújtottak. Egyéb istenségek, nágák, szupannák és mások pedig kísérték őt mennyei illatokkal, virágfüzerekkel, színes porokkal, füstölőkkel kifejezve tiszteletüket. A korallfavirágok zuhatagától, melyek Indra kertjéből és más égi kertekből származtak, az égbolt megszakítatlanná vált, mint amikor sűrű fellegekből ömlenek az eső zuhatagai. Mennyei szólamok csendültek fel; köröskörül hatmillió nyolcszázezer hangszer szóló egyszerre – olyan volt, mint az óceán közepén a felhők mennydörgése, vagy a Jugandhara-hegy gyomrában a tenger morajlása.

Innentől Venyige Róbert fordítása (Páli specializáció 2025 őszi; vezetőtanár Körtvélyesi Tibor):

A fénnes pompával haladó Bódhiszatta mindössze egy éjszaka alatt átkelt három királyságon, és harminc *jódszana*⁸⁴ távolságot megtéve elérte az Anómá folyó partját. De vajon a ló nem képes annál messzebb jutni? Dehogynem képes!

A ló ugyanis – mintha egy kerékgyán álló kerék abroncsát sétálná körbe – a világegyetemet elejétől a végéig képes körbejárni [egyetlen éjszaka alatt] úgy, hogy még a reggeli étkezése előtt visszaér, elő is tudja készíteni, meg is tudja enni. Azonban ebben az esetben az égből tartózkodó istenek, nágák, szupannák⁸⁵ és a többiek illatos füzereket szórtak le, amelyek combjáig körben beborították a ló testét. Cshannának nagyon időigényes feladat volt, hogy az illatos füzerek gubancainak lenyesegetésével kiszabadítsa őt, ezért tett meg csak harminc *jódszanát* Kandaka.

Akkor a Bódhiszatta a folyóparton állva megkérdezte Cshannát:

– Mi a neve ennek a folyónak?

– Anómá a neve, felség.

– A mi vándorútra térésünk is „anómá” (mélységes) lesz – mondta, és sarka odakoccintásával a lónak jelzést adott.

A ló felugrott, és a nyolc *uszabha*⁸⁶ széles folyó túlsó partján állt meg. A Bódhiszatta leszállt a hátáról, és az ezüsttálcához hasonló, sík, homokos fövényen megállt, majd így szólt Cshannához:

– Barátom, vidd magaddal ékszereimet és Kandakát is. Én vándorútra térek.

– Én is vándorútra térek! – mondta Cshanna.

– Nem engedem, hogy te is vándorútra térj! Menj! – mondta háromszor is visszautasítva Cshannát, majd rábizta az ékszereit és Kandakát is.

⁸³ Június-július idejére eső hónap neve. Az „*uttara-ászálha ház*” asztrológiai fogalom.

⁸⁴ Korabeli hosszsmérték, értéke bizonytalan, a PTS szótár szerint egy *jódszana* (p. *joyana*) kb. hét mérföld, más források szerint húsz kilométer. Ebből csak a nagyságrendet látjuk: 336-600 kilométernek felelhet meg az említett harminc *jódszana*.

⁸⁵ Szupanna: természetfeletti madarak, *garuda*-madarak (sasserú madarak) – a nágakigyók ősellenségei.

⁸⁶ *Uszabha* hosszsmérték, kb. 64 méter. A folyó szélessége eszerint kb. 512 méter volt.

Ezután elgondolkodott: „A hajviseletem nem *szamanához* illő. De nem megfelelő, hogy a Bódhiszatta haját más vágja le, ezért magam fogom levágni a szablyámmal.” Bal kezével a turbánál fogva megragadta a hajkoronáját, a jobb kezében tartott szablyával pedig lenyeste. Hajszájai két *angula*⁸⁷ hosszúságúak lettek, és jobbról göndörödve tapadtak a fejéhez. A Bódhiszatta haja egész [további] életében ugyanolyan hosszúságú volt, a szakálla ugyanúgy, ezért haj- és szakállvágásra sohasem volt szüksége.

A Bódhiszatta a legvágott hajkoronával együtt megragadta a turbánját, és így szólt:

– Ha buddhává válok, maradjanak az égen, ha nem, akkor essenek vissza a földre! – és ezzel feldobta az égbe.

Az ékköves turbán a hajkoronával egy *jódszana* magasságba emelkedve az égen maradt. Szakka, a az istenek királya isteni szemével letekintett, és egy *jódszana* méretű, gyémánt ékköves kosárral elkapta, majd egy Csúlámani⁸⁸ nevű szentélyt állíttatott a Harminchárom Istenek palotájában.

A legjobb férfiú legvágta remek illatú hajkoronáját, és az égbe feldobta; az ezerszemű Vászava⁸⁹ a legjobb aranykosarával dicsőséggel elkapta.⁹⁰

A Bódhiszatta aztán erre gondolt: „Ezek a Kásziból származó finom ruhák⁹¹ hozzám, immár mint *szamanához* nem illenek.”

Ekkor a nagy Brahmá Ghatikára, – aki a Bódhiszatta régi barátja volt Kasszapa Buddha idején, és barátságuk két buddha-korszak között sem hanyatlott le⁹² – ezt gondolta: „A barátom most vitte véghez a nagy eltávozást, elmegyek hát hozzá, és elviszem neki a *szamana*-lét szükséges mindennapi kellékeit.”

Három ruha, koldulótál, borotva, tű, öv –

a [víz]szűrővel együtt ez a nyolc, amire egy komolyan gyakorló *bhikkhunak* szüksége van.⁹³

Ezt a nyolc, *szamanának* szükséges kelléket a nagy Brahmá Ghatikára elhozta, és átadta a Bódhiszattának.

A Bódhiszatta felöltötte az érdemesek zászlaját,⁹⁴ ezzel magára vette a legkiválóbb vándorútra tértek megjelenési formáját, majd így szólt:

– Cshanna, add át szüleimnek üzenetemet, mondd meg nekik, hogy jól vagyok – és ezzel elbocsátotta.

Cshanna kifejezte tiszteletét a Bódhiszatta iránt, majd jobbfelől távozott. Kandaka azonban, aki hallotta a Cshannával tanácskozó Bódhiszatta szavait, még ott maradt, és ezt gondolta: „Nem fogom többé látni gazdám!” Majd maga mögött hagyta a látóhatárt, és mivel nem volt képest elviselni ezt a szomorúságot, összetört szívvel meghalt. A Harminchárom Istenek palotájában született újra istenfiúként⁹⁵ [szintén] Kandaka néven.

Cshannának először csak egy bánata volt, de Kandaka halálával második bánat sújtotta le, így hát zokogva, siránkozva ment vissza a városba.

⁸⁷ *Angula*, hosszmérték, egy hüvelyk 1,763 cm. A Bódhiszatta hajának hossza ezek szerint kb. 2,5 cm lett.

⁸⁸ Csúlámani jelentése: ékköves fejdísz – ez lett a szentély neve, ahol az esemény történt.

⁸⁹ Vászava (’a Vaszuktól származó’) nem más, mint Szakka.

⁹⁰ A páli vers versmértéke *upadzatti*.

⁹¹ Kászi törzsi terület, fővárosa Báránaszí, mai nevén Benáresz. A kászi-ruhák finom pamutból készültek, gyakran rávarrt ékkövekkel díszítve.

⁹² Kasszapa Buddha: a Gótama buddha előtti *buddha*. Kasszapa idején élt Ghatikára, aki nagylelkű, jámbor fazekas volt, halála után a Brahma-világban született újra. A Bódhiszatta egyik korábbi életében Dzsótípála nevű bráhminként volt a barátja.

⁹³ A páli vers versmértéke *szilóka* (sz. *slóka*).

⁹⁴ Azaz a szerzetesi ruházatot, ami használt, megsárgult ruhaanyagot jelentett.

⁹⁵ Úgy tűnik, ’istenfiú’ (*dévaputta*) abból lesz, aki meghal, és a mennyországban születik újra (nem pedig a Földön.) Azaz oda születik (*uppaddzatti*), nem pedig csodásan kerül oda (*upapaddzatti*).